

MYR SOM REINBEITE

Av dr. Teuvo Ahti.

Nedenstående artikkel er hentet fra en samling finske artikler om reindrift. Forfatter av denne artikkelen er dr. Teuvo Ahti, Botaniska Institutionen, Helsingfors Universitet. Oversettelsen av artikkelen er ved fru Irma Rognhaug, Vefsn mens tabell 3 er oversatt og bearbeidet av universitetslektorene Olavi Juntilla og Karl Dag Vorren. Artikkelen er stilt til disposisjon av Statskonsulenten i reindrift, som også har gjennomgått den norske teksten. Spørsmålet om reindrift og reinbeite i Norge er tidligere behandlet i «Meddelelser fra Det norske myrselskap», kfr. litteraturlisten.

Vi sier som regel at reinens viktigste næring er reinlav, og derfor er lavmarkene de viktigste beiteområder.

Det er allikevel myrene som har like stor betydning for livsoppholdet for den finske reinen, som lavområdene. Det mangler heller ikke myr i reindriftsområdene.

Vi har ikke noen grundig undersøkelse om den finske reinens næringsvekster.

I Sverige har Skuncke (1958) og i Sovjet Aleksandrova m/fl. (1964) belyst saken en god del.

På grunnlag av litteratur og gjennom egne felt-erfaringer har jeg laget en liste over skogreinsens viktigste næringsplanter, som kvalitetsmessig er avgjørende for brukbart beite.

Jeg har delt artene i sommer- og vinterbeiteplanter, til tross for at særlig om høsten og om sommeren spiser reinen arter av begge grupper, avhengig av snøforholdene m. m.

Grunnlaget for vinterbeite er som regel busklavarter, se tabell 1. Generelt kan vi si at $\frac{2}{3}$ av alt fôr og 80—90 % av vinterfôret består av lav, men også rene myrvekster er med i reinens spiseseddel vinterstid.

Tabell 1. Viktige planter i reinens vinterfôr i Finland.

Lys reinlav	Dvergbjørk
Mørk reinlav	Grønnvier
Kvitkrull	Bukkeblad
Kruslav	Flaskestarr
Pigglav	Nordlandsstarr
Mørk skjeggjav	Torvmyrull
Tagellav	Smyle
Bjørk	Blåbær

Stort sett er det slike planter som reinen om våren og om høsten graver fram blant mosen, der det er tynt og glissent snødekke, og telen ikke er for hard, spesielt i områder hvor det finnes oller. Man har ikke vært særskilt oppmerksom på dette, men bl.a. Skuncke har

gjennom årlange observasjoner funnet ut at denslags beiting er ganske allminnelig. På myrene i reinbeiteområdene finnes det ikke så meget lav, men i Nord-Lapplands tundralignende myrterreng kan den forekomme rikelig.

Om våren kan disse myrene bli tidlig snøbare og de gunstige beliggende lavområder er blitt hardt beitet.

Sommerfåret består av grønne planter. Største delen av disse er myrplanter. En del av dem tilhører i alle fall reinens tilfeldige «meny», se tabell 2.

Tabell 2. Viktige planter i reinens sommerfår i Finland.

Elvesnelle	Dvergbjørk
Smyle	Duskmyrull
Torvmyrull	Slirestarr
Flaskestarr	Stolpestarr
Nordlandsstarr	Strengstarr
Bukkeblad	Myrmure
Sjuskjære	Soleihov
Blåbær	Lappvier
Grønnvier	Sølvvier
Bjørk	Blokkevier

Betydningen av de forskjellige arter varierer på grunn av næringsgrunnlaget, kvantum, utbredelse og vekstplass. Av de arter som normalt ikke egner seg til får kan nevnes bl.a. furu, gran, einer, krekling, tyttebær, blokkebær, røsslyng, kvitlyng, finnmarkspors, lusegras, kråkefot og moseartene.

Vi kan tenke oss at ei god reinmyr er der hvor det vokser urter, som egner seg til reinfår. Hvis vi likevel går til f.eks. en vid starmyr hvor flaskestarr, som er en av reinens viktigste næringsvekster om våren, dominerer, kan vi likevel ikke finne starr som er beitet, ikke en gang på områder hvor reinbestanden er stor. Det kommer av at reinen, særlig om sommeren, er såkalt «ekstensiv beiter». Den beiter ikke så systematisk som ei ku, for ikke å snakke om hest og sau. Reinene er i stadig bevegelse, og napper et strå her og der. Hvis den hører til en stor flokk, kan den allikevel beite lenge på samme sted. På svensk uttrykkes dette så slående at reinen er «parsmakad».

Reinstier finnes bestandig på store myrer. Antall stier gir en orientering om reinflokkens størrelse og verdien av myrbeitet. På dårlige myrbeiter er ferre stier, ofte bare en meget trafikkert sti, som går over myra. På ei god myr krysser stiene over det hele, men enkelte av dem er ganske svake. Dette kan man observere lett, f.eks. fra fly.

Forstmestare Folke Skuncke som tidligere var sjefsforsker for rein i Sverige har laget et bonitetssystem for reinbeite (Skuncke 1958, 1959, 1960). Hans reinbeiteverdier er mye lik med våre myrers dyrknings- og grøftingsverdier. (Lukkala & Kotilainen 1951). Skalaen er

fra 1—5, men en bruker også halve verdier, slik at det blir i alt 10 verdier, som hos oss.

Skuncke har samlet velegnet plantemasse til rein fra forskjellige forskningssteder og veid dem. På denne måten har han gitt verdi 5 til beste bonitets myrbeite, årsavling ca. 1 800 kg tørrvekt pr. ha. Bonitet 0,5 viser at årsavling er ca. 180 kg/ha. På denne måte fikk han til et ganske brukbart system hvor en kan lære å vurdere bonitetet bare ved å betrakte terrenget. Dette har jeg selv erfart mens jeg var sammen med Skuncke i terrenget.

Skuncke har også laget et myrtypesystem under sin Nord-Sverige forskning, hvor det er 29 hovedgrupper og ca. 45 undergrupper. Der har han hovedsaklig lagt vekt på de dominerende vekster, ved utvalg av typer, men han påpeker samtidig at systemet er for reinbeitevurdering og ikke plante-sosiologisk.

Jeg har prøvd å flytte over Skunckes bonitetssystem til det finske (Lukkala & Kotilainen 1951) myrtypesystem. I praksis har jeg prøvd det i Finlands Lokka og Porttipahta myrområder. (Ahti 1959). Allikevel burde en følge reinen mere og lage flere næringsver dianalyser før en fikserer nøyaktige beiteverdier av forskjellige myrtyper.

En grunnleggende klassifisering er gjort, se tabell 3. Vi har gått ut fra særskilt sommer- og vinterbonitet til de forskjellige myrtyper. Til vinterboniteter har vi tatt med både senhøstområder med tynt snødekke og områder som er i snøsmeltingsperioder.

Sommerbonitetene er svært like med dyrkings- og grøftingsbonitet på samme myrtyper. Likheten er allikevel ikke fullkommen. Således er mengden av bukkeblad og selje avgjørende, tross at de blir neglisjert ved dyrkningsbonitetsvurderinger. Økning av myrull forhøyer myras reinbeiteverdi, men nedsetter dyrkningsmulighetene.

I praksis har jeg lagt merke til at en brukbar arbeidsmetode er å først vurdere myras dyrkningsmuligheter — særlig hvis en er vant til det, dernest forandre verdien etter utbredelse av reinfôrplanter. I alminnelighet kan verdien av reinbeite variere i større grad, enn som dyrkings- eller skoggrøftingsobjekt.

Til de beste sommerbeitene kan man regne følgende myrtyper: Eutfisk myr, andre gressrike og våte myrer, storstarrmyrer, og skogbevokst myr. De fleste myrer med furuskog, skogmyrer med gran, løvskog og mye gras og skogløs kvitmosemyr med små starr er svake reinbeiter, men har større areal. De beste beiteområdene er ofte av liten utstrekning. De forekommer ofte i nærheten av vatn, rundt oller og ved strendene av myrkomplekser. Allikevel kan f.eks. storstarrmyrer være av stor vidde.

Utenom myrområdene beiter reinen i skogen nesten bare smyle (unntatt sopp om høsten) som sannsynligvis er det viktigste sommerfôr, sammen med bjørkeløv. På fjellet foretrekker den eng i bekkefar og i nordhellinger. På dyrket mark finner reinen også annet å beite.

Klegg, mygg og et par andre snyltefluer har innflytelse på valget av beitested om sommeren. Hvis det er mye insektplage søker reinen til

Tabell 3. Reinbeiteboniteter for myrer i Finland.

Skogmyrer.	«Reinbeiteverdier»	
	Vinter	Sommer
1. Vanlige skogmyrer	1—2	7—10
2. Heiskogmyrer/normal skogmyrer	1—3	2—5
3. Skogsnelleskogmyrer	1—2	1—4
4. Urte- og grasskogmyrer	1—4	3—10
5. Egentlige kvitmose skogmyrer	1—3	7—10
6. Viermyrer	2—6	8—10
7. Rikskogmyrer	2—4	6—10
<i>Rismyrer.</i>		
1. Heirismyrer	1—5	3—5
2. Rismyrer	1—3	1—4
3. Granrismyrer	1—3	1—3
4. Normale rismyrer (Ledum palustre)	1—3	1—5
5. Urte- starr- rismyrer	2—5	5—9
6. Egentlige starr- rismyrer	2—4	5—6
7. Carex globularis — rismyrer	1—2	1—3
(granstarr)		
8. Myrull — rismyrer	2—3	4—6
9. Kvitmyr — rismyrer	1—3	1—2
10. Rikmyr — rismyrer	3—5	6—10
<i>Åpne myrer.</i>		
1. Mesotrofe myrer (myrer som om våren oversvømmes av elver og vatn)	2—6	6—10
2. Storstarr — myrer	2—6	6—8
3. Blåtopp — grasmyrer	1—2	6—7
4. Flarkmyrer*)	1—4	4—8
5. Kortstråede kvitmyrer	1—3	3—6
6. Egentlige rikmyrer	2—4	6—9
7. Flarkrikmyrer	1—3	2—6

mer åpne steder og til fjells, eller av mangel på disse, til åpne myrer, dog ikke til de våtteste «synkemyrer».

Reinlavområder er bestemmende for reinkapasiteten i de fleste reinbeitelag, men sommerbeitene, særlig myr, kan være et begrensende moment. Som regel finnes det gode reinmyrer, ofte mere enn reinlavområder. Hvis en skulle drive intensiv gjeting også om sommeren, som det blir gjort f.eks. i Sovjet og delvis i Sveriges Lappland, kunne beiting på myrene få mye større betydning.

*) Flark er oppdemmet parti med svakt torvdannende, minerotrof vegetasjon.

Litteratur.

- Ahti, T. 1959: Lausunto Lokan ja Porttipahdan padatusaltaiden alueen porolaitumista. Vesistöjen säännöstelytoimisto, Helsinki.
- Aleksandrova, V. D. *ym.* 1964: Kormovaja Karakteristika rastenij krajnego Severa. Rastitel'nost' Karjnego Severa SSSR i ee osvoenie 5:1—484.
- Lukkala, O. J. & Kotilainen, M. J. 1951: Soiden ojituskelpoisuus. 5. painos. Helsinki.
- Lyftingsmo, Erling. 1965: Litt om samisk reindrift. Meddelelser fra Det norske myrselskap, Oslo, nr. 4, 1965.
- 1968: Litt om myrenes verd som beite for bufe og rein. Meddelelser fra Det norske myrselskap, Oslo, nr. 3, 1968.
- Skuncke, F. 1958: Renbeten och deras gradering. Lappväsendet — Renforskningen, Medd. 4:1—204.
- 1959: Gradering av lavhedar och lavrika skogar. Lappväsendet — Renforskningen, Medd. 5:1—8.
- 1963: Renbetet, marklavarna och skogsbruket. Lappväsendet — Renforskningen, Medd. 8:1—262.

NYE MEDLEMMER 1975

Livsvarige:

- Braathen, Ole E., disponent, 1300 Sandvika.
- Bøndernes Bank A/S, 7001 Trondheim (tidl. årsbetalende).
- Direktoratet for statens skoger, Oslo-Dep., Oslo 1 (tidl. årsbetalende).
- Ellingsen, Elling, gårdbruker, sivilingeniør, 3500 Hønefoss.
- Hoel, Geir Sverre, student NLH, 1432 Ås—NLH.
- Reppesgård, Frode, snekker, 3670 Notodden.
- Smith, Steinar, stud.agr., 1432 Ås—NLH.
- Sør-Trøndelag Skogselskap, 7000 Trondheim (tidl. årsbetalende).
- Sørbygda Fellesbeite, 7760 Snåsa.
- Vistnes, Knut A., gårdbruker, 8885 Stokkasjøen.
- Aanderaa, Ivar, ingeniør, Jacob Aalls gate 18, Oslo 3.

Årsbetalende:

- Berg, Arild, gårdbruker, 8647 Bleikvasslia.
- Berg, Arvid, gårdbruker, 8647 Bleikvasslia.
- Bergsjø, Bjørn gårdbruker, 1970 Hemnes i Høland.
- Dalane Forsøksring, 4390 Helleland.
- Enstad, Gisle, forsker, 5033 Fyllingsdalen.
- Gabrielsen, Peder, skogreisingsleder, 9450 Hamnvik.
- Gildeskål jordstyre, 8140 Inndyr.
- Gaard, Aage, avdelingsleder, 2264 Grinder i Solør.
- Haug, Trygve Bryn, gårdbruker, 2123 Bruvoll.
- Helle, Kjell R., sivilingeniør, 1342 Jar.
- Jenssen, Dagny E., student, 1432 Ås—NLH.
- Kristoffersen, Anselm, gårdbruker, 8420 Frøskeland.
- Langmoen, Halvor, bonde, 2266 Arneberg.
- Martinussen, Hans Petter, 5970 Byrknesøy.